

SVEIKI ATSIVERTĖ MOKSLINIUS GALVOSŪKIUS!

Šių galvosūkių esmė – suprasti, kodėl kiekviena iš šių istorijų susiklosto taip, o ne kitaip. Gali būti, kad kartais nujausi atsakymą, bet ar sugebėsi paaiškinti tą reiškinį arba jo priežastis? Kiekvienas galvosūkis susijęs su koku nors moksliniu dėsniu ar principu, kurio gali ir nežinoti... Juos išsiaiškines ir supratęs, greičiausiai imsi geriau suvokti mus supantį pasaulį – o tai, šiaip ar taip, ir yra pagrindinis mokslo uždavinys.

KAIP SPREŠTI GALVOSŪKIUS?

Įsivaizduok, kad esi mokslininkas, ir mąstyk, kodėl vyksta tai, kas vyksta! Jei nežinai, nuo ko pradėti, vadovaukis šiais patarimais žingsnis po žingsnio:

1. ATIDŽIAI VISKĄ PERŽVELK

Įsiskaityk į galvosūčio tekstą ir atidžiai apžiūrėk iliustracijas.

2. KELK SAU KLAUSIMUS

Kas nutiko? Kur glūdi problema? Kurie galvosūčio dėmenys neminimi arba paslėpti? Kas pasikeitė?..

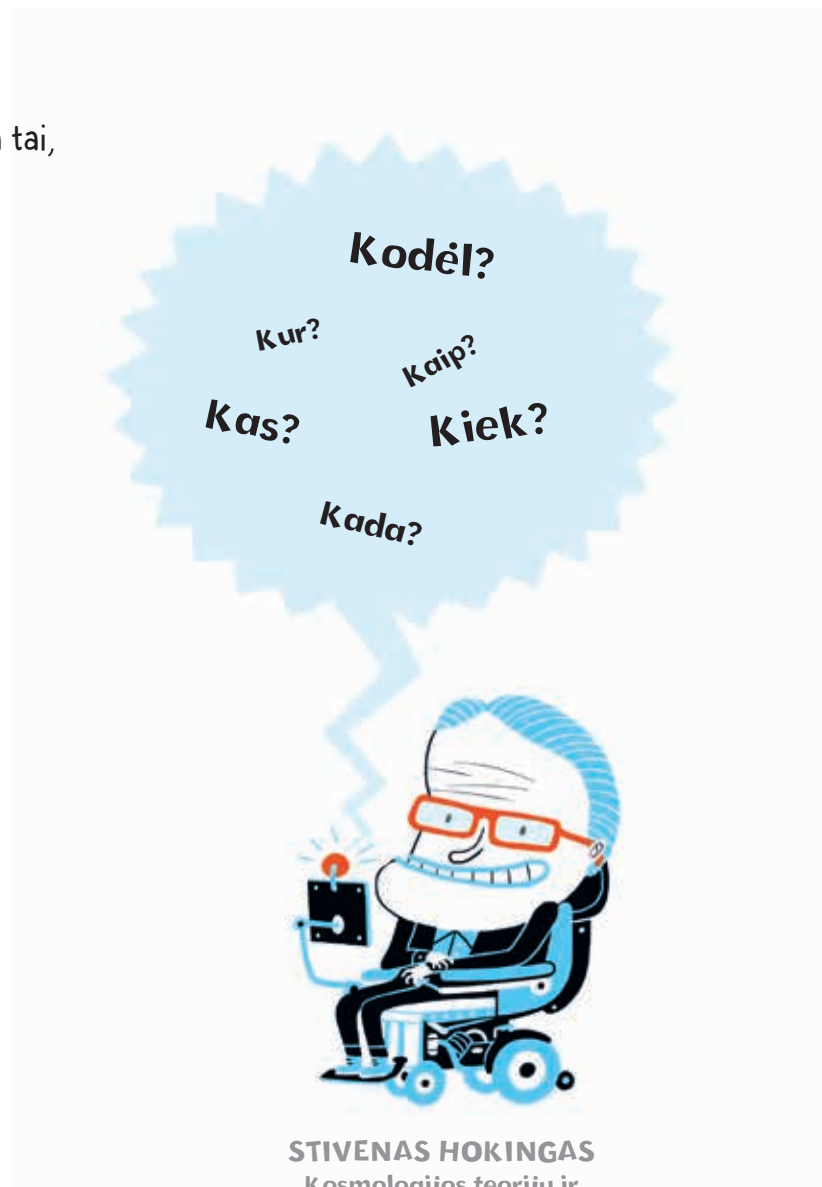
3. DARYK PRIELAIDAS

Balsu išdėstyk, kas, tavo manymu, nulėmė situaciją, ir paaiškink kodėl. Nesvarbu, jeigu nesi iki galo tikras.

4. SAMPROTAUK IR DARYK IŠVADAS

Logiškai paaiškink savo idėją ar hipotezę.

Čia viskam yra paaiškinimas!

STIVENAS HOKINGAS
Kosmologijos teorijų ir
juodųjų skylių ekspertas

KAD BŪTŲ DAR SMAGIAU

MOKSLINIS PAAIŠKINIMAS

Kai išspręsi galvosūki, atsiversk knygos pabaigą (p. 58–64) ir perskaityk skyrelį MOKSLINIS PAAIŠKINIMAS. Tai padės geriau suprasti reiškinius ar dėsnius, kuriais remiasi kiekvienas galvosūkis.

EKSPERIMENTUOK!

Vienas svarbiausių dalykų moksle – patikrinti mokslinius dėsnius ar reiškinius. Kad įsitikintum, ar tavo atsakymai teisingi, atsiversk skyrelį EKSPERIMENTUOK! (p. 58–64), kuriame siūloma atlikti į galvosūki panašius bandymus.

MĄSTYK!

Sprendžiant kai kurias galvosūkius, padėsime tau išsikelti virtinę klausimų – juos rasi skyrelyje MĄSTYK! (p. 58–64). Klausimas po klausimo, ir pamatysi, kad perprasti įvairias užduotis darosi vis lengviau.

Eksperimentuok,
mąstyk ir
mokykis!

MARI KIURI
Viena pirmųjų
radioaktyvumo tyrėjų

TAŠKAI

Šios knygelės galvosūkių suskirstyti pagal sudėtingumą – jo lygis žymimas žvaigždutėmis kiekvieno galvosūčio pradžioje.

NUO 10 IKI 20 TAŠKŲ

Šiuose galvosūkiuose gvildenamos situacijos gana įprastos, joms suprasti užtenka šiek tiek žinių ir loginio mąstymo.

LYGIS – LENGVAS

NUO 30 IKI 40 TAŠKŲ

Kad išspręstum šiuos uždavinius, reikės remtis ne tik loginėmis išvadomis, bet ir paaiškinti jas mokliškai. Kodėl tai įvyko?

LYGIS – VIDUTINIS

NUO 50 IKI 60 TAŠKŲ

Sprendžiant šiuos galvosūkius, reikės suprasti, kokiais moksliniais principais grindžiamas atsakymas, be to, pasitelkti loginį mąstymą, o kai kuriais atvejais netgi vaizduotę ir detektyvo gebėjimus.

LYGIS – SUNKUS

MOKSLO SRITIS

Galvosūkių suskirstyti ir pagal mokslo sritis. Ji nurodoma kiekvieno galvosūčio pradžioje:

FIZIKA

GEOGRAFIJA

OPTIKA

GAMTOS MOKSLAI

CHEMIJA

GEOLOGIJA

ASTRONOMIJA

METEOROLOGIJA

BIOLOGIJA

TYRIMAS

KAIP ATLIKTI TYRIMUS ŽAIDŽIANT?

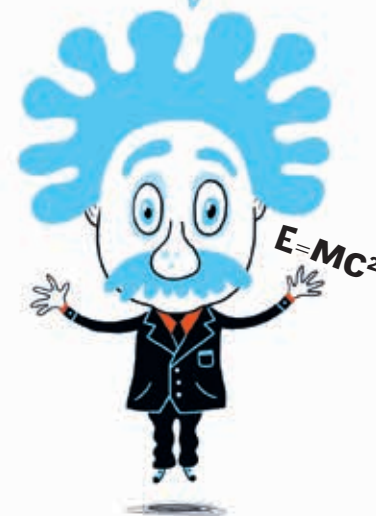
Spresti mokslines užduotis galima tiek vienam, tiek rungtyniaujant komandomis. Gvildenant kokį nors galvosūkį drauge su kitais, galima ne tik lengviau prieiti išvadą, bet ir praturtinti vieniems kitus naujomis idėjomis ir sutrumpinti kelią į atsakymą.

Todėl gerokai smagiau kai kurių eksperimentų ir galvosūkių imtis kartu su komanda. O jeigu išspręsi juos vienas pats – sveikiname, esi tikras genijus!

SUBURK SAVO TYRIMŲ KOMANDĄ

- Suburk dvi komandas, kuriose būtų po du ar daugiau narių, ir paprašyk suaugusiojo, kad pabūtų žaidimo vedėju.
- Galite paprašyti pateikti užuominų, bet už kiekvieną jų neteksite penkių taškų.
- Kad išspręstumėte galvosūkį, visi komandos nariai turi pasakyti, kokia, jų nuomone, yra esminė problema. O jeigu jų daugiau nei viena? Tuomet tegul kiekvienas mėgina ją apmąstyti ir įrodyti. Kaip tik šitaip dirba tyrimus atliekančios komandos!
- Kad gautumėte visus taškus už išspręstą galvosūkį, turite atsakyti į skyrelio MAŠTYK! klausimus ir atlikti skyrelio EKSPERIMENTUOK! užduotį.
- Jeigu kuri nors komanda neišspręstų galvosūčio, bet įveiks visus skyrelio MOKSLINIS PAAIŠKINIMAS uždavinius, gaus pusę už galvosūkį skiriamų taškų.

Dirbdami komandoje
tampame sumanesni!

ALBERTAS
EINŠTEINAS
Reliatyvumo
teorijos kūrėjas

TURINYS

 1. SUMANUS PAUKŠTIS 08	 17. NENUMATYTI KEBLUMAI DŽIUNGLĖSE ... 40
 2. RUDENINIS PASIVAIKŠČIOJIMAS 10	 18. PALAIDOTAS FARAONO KAPE 42
 3. NENUSISEKUSI VAGYSTĖ 12	 19. MATAU, MATAU... 44
 4. APSIMETĖLĖ LIGONĖ 14	 20. UŽŠALĖS TVENKINYS 46
 5. VIRTUVĖS GUDRYBĖS 16	 21. APLOŠTAS LOŠĖJAS 48
 6. KITAME PASAULIO KRAŠTE 18	 22. KOKTEILIŲ BARAS 50
 7. FOTOGRAFŲ SAFARIS 20	 23. PER DAUG MODERNUS PASTATAS. 52
 8. UŽUOMINA ŠOKIŲ AIKŠTELĖJE 22	 24. IŠTIRPUSI MĪSLĖ 54
 9. AVIŲ AUGINTOJOS PATARIMAS 24	 25. GERVIŲ SKRYDIS 56
 10. PLAKTUKAS IR PLUNKSNA 26	
 11. NEŽINOMAS VIRUSO NEŠIOTOJAS 28	
 12. STEBUKLINGAS ŽIEDAS 30	
 13. PASIKEITĖS VALGIARAŠTIS 32	
 14. IKI KITŲ METŲ 34	
 15. VAŠKINĖ STAIGMENA 36	
 16. NEPLAUTI INDAI 38	

Atkreipk dėmesį į paveikslėlį
prie kiekvieno galvosūkio,
jis nurodo, iš kokios mokslo
srities yra užduotis.

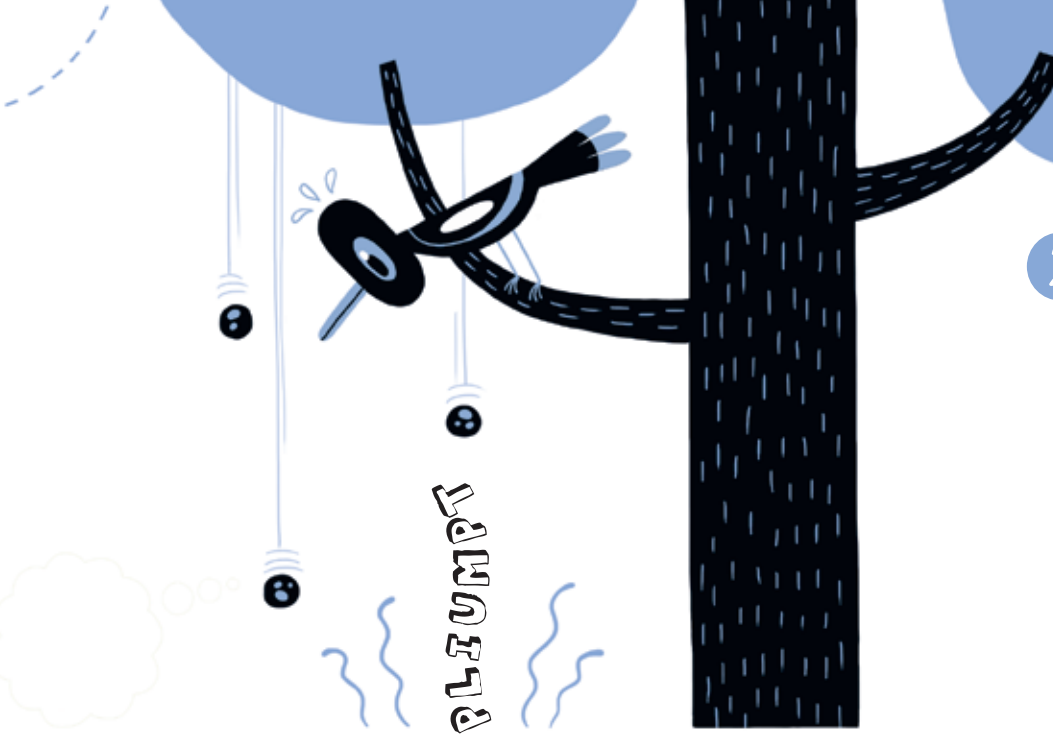
ROZALINDA FRANKLIN
DNR molekulinės
struktūros tyrėja

1. SUMANUS PAUKŠTIS

Kad susuktų savo atžaloms puikų, tvirtą lizdą, šarka skraidžioja pirmyn atgal daugybę kartų ir ištrokšta. Tačiau jau savaičių savaites nelyja ir jai darosi vis sunkiau rasti, kur numalšinti troškulį.

1 Šarka skrenda ieškoti vandens. Tik staiga išgirsta gerai pažįstamą garsą. Ji nutupia ant medžio šakos ir įsiklauso – ant žemės ima byrėti vogos ir pasigirsta su niekuo nesupainiojamas pliumpėjimas!

3 Sumanus paukštis prikiša galvą prie duobutės ir supranta, iš kur sklinda tas garsas. Duobutės dugne – vanduo! Mėgina ir vienaip, ir kitaip, bet niekaip nepasiekia jo snapu.

2 Šarka nutupia ant žemės ir ima apžiūrinėti vogą, nukritusią ant žolės visai šalia siauros, ne itin gilios duobutės. Šarka smalsaudama mažais švoliukais pristraksi arčiau jos.

4 Tada liaunasi bandžiusi ir susimąsto, kaip tik šarkos ir temoka. Apsižvalgiusi ima rinkti akmenukus ir... Valio, šarka! Pagaliau jai pavyksta numalšinti troškulį.

KAIP ŠARKAI PAVYKO
ATSIGERTI VANDENS?

ATSAKYMAI p. 65–68

2. RUDENINIS PASIVAIKŠČIOJIMAS

Išėjęs į pensiją Didjė apsigyveno Prancūzijos kaime. Kasdien anksti rytą, kol žmona dar miega, jis keliasi ir pusvalandį vaikštinėja su savo bičiule Amelija. Jie tai daro kasryt, saulei patekėjus. Tačiau vieną dieną, paskutinį spalio sekmadienį...

- 1 Prieš išeidamas Didjė ieško savo mobiliojo telefono, kad pasitikrintų valandas, bet jo neradęs dirsteli į laikrodį virtuvėje – šis rodo 07.45 val. Kadangi jau laikas eiti susitikti su Amelija, Didjė išlekia nesuradęs mobiliojo. Lauke dar tamsu, nors tolumoje jau matyti raudonuojuanti aušra.

07.45

Oi, vėluoju!

- 2 Didjė nuskuba alėja ir po kelių minučių pasiekia vietą parke, kur juodu su Amelija visada susitinka. Tada dirsteli į laikrodį ant riešo ir pamato, kad rodyklės sustojusios ties 08.00 val.

08.00

- 3 Luktelėjęs sutartas penkias minutes ir nesulaukęs draugės, Didjė leidžiasi į pasivaikščiojimą vienas.

Nieko tokio, pasivaikščioti vienam – irgi malonumas.

- 4 Grįžęs namo, eina virtuvėn ruošti pusryčių. Ir netenka žado. Laikrodis ir vėl rodo 07.45 val.!

07.45

NEJAUGI DIDJĖ
NUKELIAVO LAIKU?

?